

Komission tiedonanto: kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelma

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio julkaisi 26.2.2025 tiedonannon: Kohtuuhintaista energiaa koskeva toimintasuunnitelma; Energiaunionimme todellisen arvon hyödyntäminen kohtuuhintaisen, tehokkaan ja puhtaan energian varmistamiseksi kaikille eurooppalaisille (COM (2025) 79 final).

Energiaministerit kävivät näkemysten vaihdon energianeuvostossa 17.3. ja toimintasuunnitelma esitelly neuvoston energiatyöryhmässä ja Coreper I -kokouksessa.

Kohtuuhintaista energiaa koskeva toimintasuunnitelma ei sisällä yksittäisten ehdotusten yksityiskohtia.

Varsinaisiin ehdotuksiin otetaan kantaa, kun komissio on antanut ehdotukset.

Suomen kanta

Suomen kantoja kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelman kattamiin politiikkoihin on aiemmin määritetty erityisesti hallituksen EU-avaintavoitteissa (E 58/2023 vp), E-kirjeessä komission tiedonannosta sähköverkkoja koskevaksi EU:n toimintasuunnitelmaksi (E 60/2023 vp) sekä E-kirjeessä komission vuoden 2025 työohjelmasta; Suomen ennakkoarvioinnin painopisteet (E 7/2025 vp).

Suomi pitää kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelmaa tervetulleena. Suomi tulkitsee, että toimintasuunnitelman lähtökohtana on markkinaehtoisuus ja teknologianeutraalisuus, mikä on erinomainen lähestymistapa. Samaa lähestymistapaa tulisi noudattaa myös kaikissa suunnitelman pohjalta annettavissa konkreettisissa esityksissä.

Suomen lähtökohtana on teknologianeutraali lähestymistapa, jossa puhdas siirtymä toteutetaan markkinaehtoisesti ja kustannustehokkaasti luoden EU:lle selkeää kilpailuetua. (E 58/2023 vp)

Suomi katsoo, että puhtaan energian investointeja tulee edelleen edistää. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden toimien prioriteettina tulee olla fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen. Fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämisen tavoitteena on vähentää myös EU:n riippuvuutta kolmansista maista ja vahvistaa EU:n strategista autonomiaa. Suomen näkemyksen mukaan energiatehokkuustavoitteiden tulisi ensisijaisesti palvella päästöjen vähentämistä kulutuksen rajoittamisen sijaan. Lisäksi tulee tasavertaisesti huomioida jäsenvaltiokohtaiset puhtaaseen siirtymään tarvittavat teknologiat. Suomi edistää vahvasti ydinenergian roolia hiilidioksidipäästöttömänä energiamuotona puhtaan siirtymän mahdollistamisessa. (E 58/2023 vp)

Suomi tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Suomi toimii määrätietoisesti kilpailukyvyllä haitallisen EU- sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja joustavoittamiseksi sekä kansallisten erityispiirteiden huomioimiseksi. Osana strategisen kilpailukyvyn vahvistamista toimien tavoitteena tulisi olla nykyistä ennustettavampi ja vakaampi yritysten toimintaympäristö. (E 7/2025 vp). Näin ollen Suomi katsoo, että lisäsääntelyä esimerkiksi liittyen uusiutuvaan energiaan, energian varastointiin ja siirtoverkkoihin tulisi harkita tarkkaan.

Suomi pitää tervetulleena, että komissio kiinnittää huomiota sähköverkkojen kehittämiseen ja niiden tärkeään osuuteen puhtaan siirtymän mahdollistamisessa. Energiainfrastruktuurin investoinnit ovat luonteeltaan pitkäaikaisia ja niiden takaisinmaksuaika on pitkä. Jotta EU voi saavuttaa asettamansa ilmasto- ja energiapoliittiset tavoitteet, tulee sähköverkkoa kehittää johdonmukaisesti ja pitkäjännitteisesti. Samalla tulee huomioida verkon kehittämisestä asiakkaille koituvat kustannukset. (E 60/2023 vp)

Suomi pitää siirtomaksujen osalta joustavuuteen kannustamista hyvänä tavoitteena, kunhan se ei tarkoita liian kapeaa velvoittavaa sääntelyä vaan jättää jäsenmaille liikkumavaraa asian ratkaisemiseksi. Esimerkiksi tehomaksu osana siirtomaksua on jo yleisymässä Suomessa.

Suomi ei näe tarvetta velvoittavalle sääntelylle siitä, miten pohjoismaisia siirtoyhteyksiä tulisi käyttää. Hyvin toimiva pohjoismainen sähkömarkkina kannustaa jo nyt rajasiirtoyhteyksien käytön maksimointiin silloin, kun hintaeroja syntyy.

Suomi katsoo, että fossiilittoman jouston valtiontukisäädösten tulisi sallia sähköntuotantokapasiteetin hankkiminen pitkien tuulettomien ja kylmien jaksojen varalle, jolloin joustotarvetta on vaikea kattaa pelkällä kysyntäjoustolla ja varastoinnilla. Myös yllättävät tilanteet, kuten siirtojohtojen vikaantumiset, tulisi huomioida.

Suomi ei kannata velvoittavia energiatehokkuustoimenpiteitä energiaköyhyyden helpottamiseksi. EU:n sähködirektiivi mahdollistaa energiaköyhyyden hoitamisen yleisen sosiaalipolitiikan kautta, mikä vastaa Suomen lähestymistapaa.

Suomi kannattaa energiaverodirektiivi uudistuksen keskeisiä tavoitteita sisämarkkinoiden toiminnan parantamiseksi, päästöohjauksen tehostamiseksi ja verotuottojen turvaamiseksi. Suomi katsoo, että päätös verotasosta kuuluu jäsenvaltioiden verosuvereniteetin piiriin. Suomi korostaa, että korkeiden energiahintojen kompensointi voidaan tarvittaessa toteuttaa muilla toimilla huomattavasti tehokkaammin kuin yleisiä energiaverokantoja alentamalla.

PPA-, CfD- ja kolmikantasopimusten osalta Suomi katsoo, että ei-sitova yksityisten tahojen välisten sopimusten edistäminen on hyvä tavoite uusiutuvan energian osuuden kasvattamiseksi. Sopimusten edistämisen ei kuitenkaan tulisi tarkoittaa tai edes kannustaa merkittävien valtiontukien jakamiseen tai muuhun markkinaehtoisuudesta poikkeavaan toimintaan.

Markkinoihin puuttumista tulisi välttää. Suomi ei kannata esimerkiksi dynaamisia hintakattoja tai Iberian mallia, jotka olisivat ristiriidassa markkinaehtoisuuden kanssa. Pohjoismainen sähkömarkkina on hyvä esimerkki puhtaasta siirtymästä markkinaehtoisesti. Lisäksi EU:n uudessa sähkömarkkina-asetuksessa (EMD) on jo esitetty suuntaviivoja energiakriiseihin vastaamiseksi, minkä tulisi olla riittävä sääntelykehikko.

Pääasiallinen sisältö

EU:n komissio antoi tiedonannon kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelmasta vastauksena syksyllä 2024 julkaistuun Mario Draghin kilpailukykyä käsittelevään raporttiin, jossa suositellaan energiakustannusten alentamista. Toimintasuunnitelma on laaja-alainen mutta lopulta kuitenkin ylätasoinen eikä esitä velvoittavia toimenpiteitä, vaan julkaisun voi käsittää työsuunnitelmaksi tulevasta. Suunnitelmassa kuitenkin mainitaan useita tulevia uudistuksia, joista osa olisi toteutuessaan myös lainsäädäntöehdotuksia.

Komissio näkee kohtuuhintaisen energian merkittävänä teollisuuden kilpailukykytekijänä, sillä keskimääräinen energiahinta on Euroopassa korkeampi kuin kauppakumppaneilla. Korkeiden energiahintojen syyksi katsotaan erityisesti Euroopan riippuvuus fossiilisista tuontipolttoaineista. EU:n energiajärjestelmän rakenteellinen tehottomuus lisää vaikutusta.

Komissio toteaa digitalisaation toimivan keskeisenä ajurina energiajärjestelmien integraatiossa. EU:n on edistettävä sähköistymistä sekä sähkön sisämarkkinoita. Toimintasuunnitelma on jaettu neljään pilariin, jotka ovat energiakustannusten alentaminen, energiaunionin valmiiksi saattaminen, investointien houkuttelemisen ja kriiseihin varautuminen. Jokaisen pilarin alla on yksi tai useampi toimenpidekohta, joita on yhteensä kahdeksan. Jokainen toimenpidekohta sisältää käytännössä useamman kuin yhden toimenpide-ehdotuksen.

Suunnitelma on yleistasoinen, minkä vuoksi vielä ei tiedetä tarkasti, miten toimenpideehdotukset toteutettaisiin käytännössä. Seuraavassa on esitelty kuitenkin merkittävimmät ehdotukset, joista jokaisen suunnitelluksi julkaisuajankohdaksi on ilmoitettu joko vuosi 2025 tai 2026.

Toimintasuunnitelma sisältää useita viittauksia sähkön siirtomaksuihin, siirtoyhteyksiin ja sähköjärjestelmän joustavuuteen. Tulossa on ehdotuksia, joilla edistettäisiin siirtomaksujen kannustamista joustavuuteen, parannettaisiin ja modernisoitaisiin (esim. digitalisaatio) siirtoverkkoja (mahdollisesti myös lakiehdotuksen kautta) sekä pyritäisiin rajasiirtoyhteyksien käytön maksimointiin yhdessä kantaverkonhaltijoiden kanssa. Fossiilittoman jouston tukimekanismin valtioneuvoston sääntelyä esitetään yksinkertaistettavan.

Komissio näkee siirtoverkkojen, energian varastoinnin ja uusiutuvan energian hankkeiden lupamenettelyjen lyhentämisen välttämättömänä. Kaikkien jäsenmaiden tulisi siten panna täytäntöön uusiutuvia energialähteitä koskevaan direktiiviin sisältyvät lupasäännöt täysimääräisesti osana kansallista lainsäädäntöään. Edellisen lisäksi toimintasuunnitelmassa mainitaan lupaprosessien nopeuttaminen entisestään, mihin pyritään uusiutuvan energian, siirtoverkkojen ja varastoinnin luvittamista käsittelevällä tulevalle lakiehdotuksella.

Kuluttajien energiakustannuksia halutaan laskea joko suoraan tai energiatehokkuuden kautta. Energiaverodirektiivin valmistelun yhteydessä on määrä julkaista suositus etenkin sähköveron laskemiseksi. Lisäksi viitataan tuleviin keinoihin vähentää energiaköyhyyttä energiatehokkuuden ja energiayhteisöjen kautta sekä jonkinlaisiin uusiin tukiin energiatehokkuushankkeille.

Toimintasuunnitelmassa korostetaan kaasumarkkinoiden tärkeyttä. Jo perustettu EU:n sisäinen Gas Market Task Force -ryhmä on esittämässä suosituksia mahdollisiin vääristymiin puuttumiseksi. Hallinnollista taakkaa aiotaan keventää energiaan liittyvien finanssi- tuotteiden kaupankäynnin osalta. Kaasumarkkinoiden yhteydessä mainitaan myös valmius tukea jäsenmaita luomaan valtiontukimekanismeja, joilla hillittäisiin sähkön hintapiikkejä esimerkiksi puuttamalla siihen, miten korkea kaasun hinta usein määrittää sähkön hintaa (EU:ssa keskimäärin).

Toimintasuunnitelma sisältää myös viittauksia erilaisten sopimusten edistämiseen ja mainitsee esimerkiksi kolmikantasopimukset (Broad tripartite contract). Täsmällistä sisältöä ei suunnitelmassa vielä avata, mutta pyrkimyksenä on edistää jäsenmaiden energiapolitiikan vakautta sekä ennustettavia ja pitkäkestoisia energiantoimitussopimuksia tuottajien ja kuluttajien välillä. Samaa aihepiiriä edustavat myös esitys Euroopan investointipankin (EIB) kanssa käynnistettävästä pilottiohjelmasta yrityspuolen PPA-sopimusten edistämiseksi takausten avulla sekä tulevat muunlaiset ohjeistukset jäsenmaille PPA- ja jopa CfD-sopimusten edistämiseksi.

Energiaturvallisuuden osalta nykyinen Energy security framework -lainsäädäntö aiotaan korvata uudella lakiehdotuksella.

Edellisten lisäksi suunnitelma sisältää useita viittauksia tuleviin papereihin tai strategiioihin, kuten "white paper on deeper electricity market integration", "Clean Energy Investment Strategy", "updated Nuclear Illustrative Program (PINC)", "Electrification Action Plan", "Strategic Roadmap for Digitalisation" ja "Heating & Cooling Strategy".

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kyseessä on komission tiedonanto, joka ei sisällä velvoittavia ehdotuksia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asian käsittelyn aikataulu ja yksityiskohdat eivät ole vielä tiedossa.

Kansallinen valmistelu

EU21 (energia- ja Euratom) -jaoston kokous 11.3.2025

EU21 (energia- ja Euratom) -jaoston kirjallinen menettely 26.-28.3.2025

EU-ministerivaliokunta 4.4.2025

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Toimintasuunnitelmalla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisia vaikutuksia arvioidaan komission konkreettisten ehdotusten yhteydessä

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Puhtaan siirtymän ohjelman osana annettavan uuden valtiontukikehyksen sisältämiä valtiontukisääntöehdotuksia tullaan käsittelemään tarkemmin erillisessä E-selvityksessä. Valtiontukikehyksen luonnosversio julkaistiin 11.3.2025 ja jäsenmaiden kuuleminen kehyksestä on alkanut.

Puhtaan teollisuuden sopimuksesta laaditaan erillinen E-kirje.

Asiakirjat

Komissio on julkaissut kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelman Action Plan for Affordable Energy, COM (2025) 85 Final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Petri Hirvonen TEM, 029 5047048, petri.hirvonen(at)gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/463/2025

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite